

2. Гуцина О.В. Крос-культурні аспекти гендерних особливостей емоційних реакцій особистості у стресогенних ситуаціях (українська проблематика) // Актуальні проблеми психології: Психологія навчання. Генетична психологія. Медична психологія / За ред С.Д.Максименка.- К. : ДП «Інформаційно-аналітичне агентство», 2008.-Т.Х.Вип.7. - С. 147-155.
3. Данилюк І.В. Етнічні відмінності й культура // Актуальні проблеми психології: Етнічна психологія. Історична психологія. Психолінгвістика За ред С.Д.Максименка.- М.-Л.А.Чени.- К. : ДП «Інформаційно-аналітичне агентство», 2008. - Т.IX.Ч.3. - С. 69-78.
4. Козелецкий Ю. Человек многомерный : Пер. с польск.. - К. : Либідь, 1991. - 288 с.
5. Маслоу А. Мотивация и личность: Пер. с англ. - СПб. : Евразия, 1999. - 478 с.
6. Мацумото Д. Психология и культура. - СПб. : Прайм-Еврознак, 2002.
7. Психология личности: Словарь-справочник / Под ред. П.П.Горностая, Т.М.Титаренко. - К.:Рута, 2001. - 319 с.
8. Стефаненко Т.Г. Етнопсихология. - М. : Институт психологии РАН, «Академический проект», 2003. - 320 с.
9. Berry J.W. Immigration, acculturation and adaptation // Applied psychology: An international review. - 1997. - Vol.46 (1). - P.5-68.
10. Berry J.W., Poortinga Y.H., Segall M.H., Dasen P.R. Cross-cultural psychology: Research and applications. - Cambridge etc.: Cambridge University Press, 1992.
11. Radcliffe-Brown A.R. Structure and Function in Primitive Society.- London: Free Press, 1965.

The problem of education of cross-cultural values of youth in modern scientific literature is analyzed in this article. The author of the considers key approaches and the main principles of modern cross-cultural education.

Key words: cross-cultural values, intercultural relations, culture, cultural environment.

УДК: 37.041–057.87:33

Олійник Н. Ю.

МЕТОДИЧНІ УМОВИ ОРГАНІЗАЦІЇ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ СТУДЕНТІВ ПІД ЧАС ВИВЧЕННЯ ЕКОНОМІЧНИХ ДИСЦИПЛІН

У статті охарактеризовані методичні умови самостійної роботи студентів, їх значення та ефективність дотримання при застосуванні технологічного методу в організації пізнавальної діяльності студентів при вивченні економічних дисциплін.

Ключові слова: самостійна навчальна діяльність, творчі здібності студента, ефективні технології.

Удосконалення системи освіти на сучасному етапі передбачає переорієнтацію процесу навчання на розвиток особистості студента, навчання його самостійно оволодівати новими знаннями, формування в молодого покоління зацікавленості у майбутній професійній діяльності, володіння обґрунтованими методами прийняття економічних рішень. Сучасна молода людина має бути більш мобільною, інформованою, критично і творчо мислячою, самоорганізованою.

Одним із шляхів формування позитивного ставлення студентів до навчання є створення умов організації самостійної пізнавальної діяльності особистості, що забезпечує визначення поведінки студентів, їх ставлення до вивчення економічних дисциплін. Метою самостійної роботи студентів є реалізація умінь систематизувати матеріал, планувати, контролювати і регулювати свою діяльність у навчанні та практичному житті.

З огляду означеної проблеми процесу опрацювання студентами економічних дисциплін концептуальними положеннями є усвідомлення, що навчання – це самоосвіта, яка ґрунтується на самостійній роботі, а педагогічна та методична майстерність викладача полягає у створенні умов для різновидів такої роботи. Це особливо актуально для економічних знань, оскільки вони мають стати важливою складовою подальшої життєдіяльності.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Різні аспекти проблеми організації самостійної пізнавальної роботи відображені у працях В.О. Онищука, І.П. Підласого, С.Ф. Русової, О.Я. Савченко, М.М. Фіцули та інших учених.

Поняття «самостійна навчальна робота» у педагогічній теорії розглядається як форма організації індивідуальної та колективної навчальної діяльності, яка здійснюється на заняттях та в позааудиторний час. За дидактичною метою самостійну навчальну роботу можна поділити на підготовчі завдання, спрямовані на засвоєння нових знань, тренувальні, узагальнюючі та контрольні [2, с. 297].

Наукове обґрунтування теоретичних і методичних засад організації технологічних підходів до організації процесу навчання представлено в дослідженнях О.В. Аксьонової, О.І. Пометун, Л.В. Пироженко, О.М. Пехоти, Н.А. Побірченко, С.О. Сисоєвої, П.М. Щербаня, де схарактеризовані методи та форми навчальної діяльності (за рівнем активності студентів, рівнем залучення їх до продуктивної діяльності, дидактичною метою, способами організації тощо).

На основі узагальнення наукових підходів метою нашого дослідження є характеристика умов самостійного навчання студентів, а також особливості застосування технологічного методу організації пізнавальної роботи студентів при вивченні економічних дисциплін.

Згідно з Положенням «Про організацію навчального процесу у вищих навчальних закладах», самостійна робота студента є основним засобом оволодіння навчальним матеріалом у час, вільний від обов'язкових навчальних завдань. Самостійна робота – це робота студентів яка планується та виконується за завданням і при методичному керівництві викладача, але без його безпосередньої участі. Самостійна робота студентів необхідна не тільки для оволодіння певною дисципліною, але й для формування навичок самостійної роботи взагалі, в навчальній, науковій, професійній діяльності, здібностей брати на себе відповідальність, самостійно вирішувати проблему, знаходити конструктивні рішення.

Такий підхід акцентує увагу на саморозвиток, самореалізацію студентів та активну пізнавальну діяльність, яка є наслідком цілеспрямованих педагогічних дій в організації навчально-виховного середовища. Чим більше у вихованні самовиховання, а в освіті – самоосвіти, тим досконалішою є особистість. Тому можна стверджувати, що навчання – це самоосвіта, яка ґрунтується на самостійній роботі студентів. Важливо зазначити, що вияв творчих здібностей студентів відбувається при самостійному вивченні матеріалу з використанням елементів творчості: проведення лабораторних робіт з елементами творчості; розв'язання нестандартних задач; проблемних ситуацій; виконання розрахунково-графічних робіт і курсових проектів; участь у ділових іграх; складання рефератів, доповідей, інформацій з заданої теми; інших видів занять.

До творчості людину спонукають непристосованість діяти в навколишньому середовищі, з якої виникають потреби, бажання, прагнення. Узагальнення наукових підходів та власний досвід дозволяє визначити основні напрями творчого підходу при вивченні економіки. зокрема:

- відчуття проблеми як здатність її бачити, кваліфікувати, а головне – вирішувати;
- самобутність (своєрідність) мислення;
- самоформування здатності до ризику;
- здатність бачити загальну користь і відрізнити суттєве від несуттєвого;
- уміння здобувати відомості і підтримувати зв'язки з іншими і т.п. [1, с. 387].

Таким чином, уся система навчання, завдання із самостійної роботи мають бути побудовані так, щоб особистість студента актуалізувалась. Незважаючи на варіації кількісних співвідношень в обсязі навчального матеріалу, мета викладання економіки – на меншому обсязі теоретичних знань дати більше можливості самостійно працювати для засвоєння певного матеріалу. При цьому, чим вищою є якість самостійної роботи, тим ефективнішим є засвоєння. Педагогу також слід звернути увагу на індивідуальні особливості студента як у виборі ним форм самостійної роботи, так і у способах оцінки його знань з урахуванням вияву творчих здібностей студентів.

В організації самостійної роботи студентів важливим є врахування таких методичних засад.

1. Самостійна робота – це не тільки домашнє завдання, а й значна організація самостійної роботи в навчальній аудиторії під керівництвом викладача. Завдання педагога – допомогти студентам зрозуміти і усвідомити, що вчитись – означає вчити себе, а вміння самостійно вчитись – це важлива риса характеристики особистості.
2. Корисним елементом самостійної роботи є право студента вільно обирати завдання, при цьому умовою ефективності організації самостійної роботи є надання спеціального часу для її виконання.
3. Підвищення рівня мотивації виконання самостійної роботи, чітке визначення зв'язку цієї роботи з майбутньою практичною діяльністю забезпечують активізацію пізнавальної діяльності студентів.
4. Відомо, що навчання здійснюється поетапно: засвоєння понять; застосування знань, умінь і навичок у практичній діяльності; творче застосування набутих знань при вивченні навчальних вправ. Тому, готуючи систему завдань, викладач має звернути увагу на їх логічний взаємозв'язок, відповідно до виучуваного матеріалу.
5. Методичне завдання викладача полягає в умінні: правильно ставити запитання, проводити опитування та дискусії, поєднувати обсяг нової інформації з раніше набутих знаннями та загальним рівнем підготовки студента.

Отже, самостійна робота як особлива форма пізнавальної діяльності студентів включає: набуття та закріплення знань, умінь і навичок, виховання потреби поповнювати і оновлювати знання, розвиток та формування особистості у процесі навчання. Вирізняють аудиторну самостійну роботу і позааудиторну.

Відповідно, при організації активної самостійної роботи в аудиторії на лекціях застосовуються проблемні ситуації, питання для зворотнього зв'язку, проводяться бесіди, дискусії, заслуховування рефератів, роботи в малих групах, тести, прес-конференції і т.п.; на практичних заняттях студенти самостійно виконують вправи, завдання. У позааудиторній роботі використовуються такі види робіт, як опрацювання рекомендованої викладачем літератури; створення конспектів; опорних схем; написання рефератів і доповідей; виконання задач, проектів, курсових і дипломних робіт; самостійні спостереження; конструювання, моделювання.

Дієвим проектування самостійної пізнавальної діяльності при вивченні економіки є метод «знаю – хочу довідатися – учуся». Така техніка використовується в роботі з відомою темою. Ефективність її полягає в тому, що вона охоплює всі етапи уроку – активізацію, усвідомлення, рефлексію та інші. Орієнтовний план такого заняття включає.

1. Повідомлення теми, мети та завдань заняття.
2. Студенти об'єднуються в пари і протягом 4-5 хвилин обговорюють відомі аспекти теми.
3. Студентам пропонується таблиця

Що ми знаємо	Що хочемо дізнатися	Що ми довідалися (вивчили)
--------------	---------------------	----------------------------

4. Викладач надає слово кожній групі і заповнюється перша графа таблиці. При цьому може редагуватись інформація. У тих випадках, коли студенти не впевнені у своїх відповідях, записується інформація до іншої графи.
5. Викладач пропонує студентам разом шукати відповіді на запитання другої графи.
6. Студенти формулюють відповідь на запитання з джерел інформації або повідомляють нову інформацію. Усе записують до третьої графи.
7. Викладач звертає увагу студентів на питання другої графи. Якщо відповіді не знайдено, педагог пропонує інше джерело інформації.

Мета запровадження даного методу на заняттях економіки полягає у виявленні життєвого досвіду кожного студента, пізнавальних здібностей, у формуванні позитивної мотивації до навчальної діяльності, потреби в самопізнанні та самовдосконаленні.

В організації самостійної роботи студентів з економічних дисциплін важливими методичними засадами є оптимальне поєднання різних форм навчальної, практичної та наукової діяльності студентів; варіативності, індивідуалізації та диференціації завдань, контролю за їх виконанням; а також комп'ютерної підтримки в процесі виконання різних видів самостійної роботи. Майстерність педагога полягає в тому, щоб вибрати оптимальне поєднання методів і засобів навчання, методичних прийомів, які забезпечують пізнавальний інтерес до економічних дисциплін, формування і розвиток сучасної економічної культури особистості, здатності до самостійного свідомого суспільного вибору.

Отже, самостійна робота є особливо важливим і специфічним компонентом навчальної діяльності, через реалізацію і за допомогою якого формується позитивне ставлення учнів до навчального предмета і усвідомлення його ціннісної значимості для особистісного та інтелектуального розвитку особистості, готовності діяти компетентно в умовах ринкових відносин.

Список використаних джерел

1. Аксьонова О. В. Методика викладання економіки: навч. посібник / Олена Валентинівна Аксьонова. – К : КНЕУ, 2000. – 278 с.
2. Гончаренко С. У. Український педагогічний словник / Гончаренко Семен Устимович. – Київ : Либідь, 1997. – 376 с.
3. Лернер И. Я. Дидактические основы методов обучения / Лернер Исаак Яковлевич. – М., 1981. – 184 с.
4. Педагогіка / за ред. М. Д. Ярмаченка. – К. : Вища школа, 1986. – 542 с.
5. Підласий І.П. Практична педагогіка або три технології. Інтерактивний підручник для педагогів ринкової системи освіти – К. : Видавничий Дім «Слово», 2004. – 616 с.

The article characterized the methodological conditions of the independent work of students, their value and effectiveness of compliance in the application of technological methods in cognitive activities of students in studying economic disciplines.

Key words: *independent learning activities, student creativity, efficient technologies.*